

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 8 juli 2022

583/2022

Lag om ändring av mentalvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i mentalvårdslagen (1116/1990) 2 och 3 §, 4 § 1 mom., 5 §, 6 § 1 och 2 mom., rubriken för 9 a § och 9 a § 1–3 mom., 9 b § 1 mom., 18 a, 19 och 23 a §, 31 § 1 mom., 31 a §, 32 § 1 mom., 33 § 1 mom., 33 a § 1 mom., 33 b § 2 mom. och 33 c § 1 mom., av dem 2 §, 4 § 1 mom., 5 och 19 § samt 32 § 1 mom., 33 § 1 mom., 33 a § 1 mom., 33 b § 2 mom. och 33 c § 1 mom. sådana de lyder i lag 1066/2009, 3 § sådan den lyder i lagarna 1066/2009, 1720/2009, 1338/2010 och 1310/2014, rubriken för 9 a § och 9 a § 1–3 mom., 9 b § 1 mom., 23 a §, 31 § 1 mom. och 31 a § sådana de lyder i lag 438/2014 samt 18 a § sådan den lyder i i lag 20/2016, som följer:

2 §

Ledning och tillsyn

Den allmänna planeringen och ledningen av mentalvårdsarbetet samt tillsynen över det ska skötas av social- och hälsovårdsministeriet, om inte något annat föreskrivs genom lag.

Bestämmelser om tillsynen över välfärdsområdenas verksamhet enligt denna lag finns i 6 kap. i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021).

Regionförvaltningsverket övervakar lagenligheten i den hälso- och sjukvård som ordnas och tillhandahålls av statens sinnessjukhus.

Regionförvaltningsverket ska vid den tillsyn som avses i 2 och 3 mom. särskilt övervaka användningen av de begränsningar av självbestämmanderätten som avses i 4 a kap.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården leder underställd social- och hälsovårdsministeriet regionförvaltningsverkens verksamhet i syfte att förenhetliga deras verksamhetsprinciper, förfaringssätt och beslutspraxis vid ledningen av och tillsynen över statens sinnessjukhus. Dessutom leder och övervakar Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården statens sinnessjukhus i synnerhet när det är fråga om

- 1) principiellt viktiga eller vittsyftande ärenden,
- 2) ärenden som gäller flera regionförvaltningsverks verksamhetsområden eller hela landet,
- 3) ärenden som har samband med övervakningsärenden som behandlas vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och som gäller yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, samt
- 4) ärenden som regionförvaltningsverket är jävigt att behandla.

Bestämmelser om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid ledningen och tillsynen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Sakkunnigt ämbetsverk för mentalvårdsarbetet är Institutet för hälsa och välfärd.

3 §

Tillhandahållande av mentalvårdstjänster

Välårsdsområdet ska inom sitt område sköta om att de mentalvårdstjänster som avses i denna lag tillhandahålls som en del av primärvården och den specialiserade sjukvården samt som en del av socialvården. Bestämmelser om primärvården och den specialiserade sjukvården finns i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) och bestämmelser om socialvården finns i socialvårdslagen (1301/2014).

På verksamhet som välårsdsområdet ordnar med stöd av denna lag tillämpas lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om välårsdsområdenas finansiering (617/2021).

4 §

Principerna för mentalvårdstjänsterna

Välårsdsområdet ska se till att det tillhandahålls mentalvårdstjänster som till innehåll och omfattning motsvarar behovet i välårsdsområdet.

— — — — —

5 §

Samordning av mentalvårdstjänsterna

Bestämmelser om välårsdsområdets skyldighet att samordna social- och hälsovårdstjänsterna finns i 10 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård.

För personer med mentalsjukdomar eller andra mentala störningar ska det, utöver tillräcklig vård och service, ordnas möjlighet till stöd- och serviceboende i samband med behövlig medicinsk eller social rehabilitering, så som särskilt föreskrivs.

6 §

Vård på statens sinnessjukhus

På statliga sinnessjukhus utförs sådana sinnesundersökningar som avses i 15 §, och på dem kan på framställning av ett sjukhus i ett välårsdsområde intas mentalsjuka och andra som lider av mentala störningar, om det är särskilt farligt eller svårt att vårda dem.

På ett statligt sinnessjukhus kan på framställning av ett sjukhus i ett välårsdsområde intas också andra än i 1 mom. nämnda mentalsjuka eller andra som lider av mentala störningar, om det inte från vårdsynpunkt är ändamålsenligt att vårda dem på ett sjukhus i välårsdsområdet.

— — — — —

9 a §

Remiss till observation och läkares skyldighet att ingripa

En läkare i tjänsteförhållande vid en hälsovårdscenral ska skriva en observationsremiss och förpassa en patient till sjukhus för undersökning, om läkaren på basis av sin undersökning konstaterar att förutsättningarna för beslut om vård oberoende av patientens vilja sannolikt finns. I samband med undersökningen ska det utredas om det i välårsdsområdet finns andra tillgängliga tjänster som med beaktande av patientens vårdbehov är lämpliga och tillräckliga, om det inte är uppenbart att de andra tjänsterna inte är lämpliga eller att de är otillräckliga.

På en läkare i tjänsteförhållande hos välfärdsområdet som arbetar i jousen tillämpas vad som i 1 mom. föreskrivs om en läkare i tjänsteförhållande som arbetar vid en hälsovårdscentral.

Enligt vad som föreskrivs i 31 § 1 mom. kan en läkare som avses ovan i 1 och 2 mom. begära handräckning av polisen när en patient ska föras till hälsovårdscentralen, ett sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården.

9 b §

Anmälan om en person som är i behov av vård

Om en läkare anser det vara nödvändigt att förutsättningarna för beslut om vård oberoende av patientens vilja bedöms, får läkaren trots sekretessbestämmelserna underrätta hälsovårdscentralen eller någon annan jourhavande verksamhetsenhet för hälso- och sjukvården inom välfärdsområdet om den som sannolikt uppfyller förutsättningarna för beslut om vård oberoende av sin vilja för att personen ska hämtas för undersökning eller för att handräckning ska begäras.

18 a §

Utskrivning under övervakning av en verksamhetsenhet inom välfärdsområdet

En person som avses i 17 § 3 och 6 mom., för vilken ett vårdbeslut gäller, kan före den slutliga utskrivningen på villkor som Institutet för hälsa och välfärd bestämmer och som grundar sig på en bedömning av patientens hälsotillstånd eller på läkemedelsbehandling eller annan hälsovård få lämna sjukhuset för högst sex månader i sänder. Under denna tid övervakas patienten av en psykiatrisk verksamhetsenhet inom välfärdsområdet. Välfärdsområdet ska utse den psykiatriska enhet som ska ansvara för övervakningen.

19 §

Specialomsorger om åtalade utvecklingsstörda

Om Institutet för hälsa och välfärd i ett fall som avses i 18 § 2 mom. konstaterar att det föreligger förutsättningar för specialomsorger mot vederbörandes egen vilja enligt 32 § 1 mom. i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), ska institutet besluta om specialomsorger mot vederbörandes egen vilja. Institutets beslut motsvarar då ett sådant beslut av välfärdsområdets sakkunniggrupp för krävande stöd som avses i 33 § 3 mom. i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Beslutet ska inte underställas förvaltningsdomstolen.

Anser Institutet för hälsa och välfärd på framställning av välfärdsområdets kollegiala organ att det inte längre föreligger förutsättningar för specialomsorger mot vederbörandes egen vilja enligt 32 § 1 mom. i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda, ska specialomsorgerna genast avslutas och patienten på eget önskemål skrivas ut från den verksamhetsenhet som står för specialomsorgerna.

23 a §

Läkaruppgifter som förutsätter ett tjänsteförhållande

Den läkare som tar in någon för observation, ger ett observationsutlåtande eller beslutar om intagning för vård, om fortsatt vård eller om begränsningsåtgärder enligt 4 a kap., den utomstående läkare som avses i 12 a § och den läkare som begär handräckning av polisen ska stå i tjänsteförhållande till staten eller ett välfärdsområde.

31 §

Handräckning av polisen

Polisen är skyldig att bistå vid transporten, om en läkare i tjänsteförhållande hos ett välfärdsområde anser att det när en person ska föras till en hälsovårdscentral, ett sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården behövs en ledsagare utöver en ledsagare med yrkesutbildning, på grund av att den som ska föras är våldsam eller av någon annan sådan orsak, när det har skrivits en observationsremiss för personen eller när personen ska transporteras till en verksamhetsenhet för att en observationsremiss ska skrivas.

31 a §

Tjänsteansvar

På läkare som skriver observationsremiss liksom på läkare som gör en anmälan i enlighet med 9 b § tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar även om läkaren inte står i tjänsteförhållande till staten eller ett välfärdsområde. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

32 §

Verkställande av sinnesundersökning

Ett sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård inom ett välfärdsområde ska i första hand utföra sinnesundersökningar på invånare i välfärdsområdet samt på finska medborgare som vistas i välfärdsområdet men enligt lagen om hemkommun inte har bostad i Finland.

33 §

Skyldighet att ordna hemresa för den som har blivit sinnesundersökt

När en person som inte är häktad eller avtjänar fängelsestraff har varit intagen på sjukhus för sinnesundersökning och skrivs ut från sjukhuset i ett fall som avses i 18 § är det statliga sinnessjukhuset eller välfärdsområdet skyldigt att på önskemål av personen ordna eller bekosta hemresan till bostaden enligt lagen om hemkommun.

33 a §

Inspektion av verksamheten och lokaler

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården samt regionförvaltningsverket kan inspektera statens sinnessjukhus verksamhet enligt denna lag samt de verksamhetsenheter och lokaler som används för verksamheten när det finns grundad anledning att förrätta en inspektion. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan dessutom av grundad anledning ålägga regionförvaltningsverket att förrätta en inspektion. En inspektion kan förrättas utan förhandsanmälan.

583/2022

33 b §

Avhjälpan av missförhållanden

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket kan vid vite eller vid äventyr att verksamheten avbryts eller att användningen av en verksamhetsenhet eller en del därav eller av en anordning förbjuds, förplikta statens sinnessjukhus att iaktta den föreskrift som avses i 1 mom.

33 c §

Anmärkning och uppmärksamgörande

Om det vid ledningen av och tillsynen över mentalvårdsarbetet konstateras att statens sinnessjukhus vid ordnandet eller genomförandet av verksamhet enligt denna lag har förfarit felaktigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket ge statens sinnessjukhus eller den tjänsteman som ansvarar för den felaktiga verksamheten en anmärkning för framtiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Nådendal och Helsingfors den 8 juli 2022

Republikens President

Sauli Niinistö

Familje- och omsorgsminister Aki Lindén